

INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKOZNAWSTWA – HISTORIA

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS jest placówką naukowo-dydaktyczną, w której zatrudnionych jest **18 pracowników naukowo-dydaktycznych**, w tym 2 profesorów tytularnych, 2 profesorów uczelnianych, 2 adiunktów w stopniu doktora habilitowanego, 5 adiunktów w stopniu doktora, 6 asystentów oraz 1 wykładowca. Reprezentują oni różne specjalności, począwszy od zagadnień ściśle związanych z bibliotekarstwem poprzez bibliografię i inne źródła informacji, informację naukową, czytelnictwo i komunikację społeczną, historię książki i bibliotek, teorię i metodologię bibliologii i informatologii, edytorstwo oraz wiedzę o mediach, historię i teorię kultury, kulturę współczesną po zarządzanie informacją i wiedzą, a także problematykę dotyczącą społeczeństwa wiedzy i informacji.

Studia bibliotekoznawcze w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej uruchomione zostały w 1974 r., w trybie zaocznym w Instytucie Filologii Polskiej na Wydziale Humanistycznym. W pierwszych latach funkcjonowania ich nazwa brzmiała Bibliotekoznawstwo i informacja naukowo-techniczna. Od roku 1977 funkcjonowały również studia w trybie stacjonarnym, a od 1983 r. także Studium Podyplomowe. Kierownikiem studiów bibliotekoznawczych został **Prof. dr hab. Jan Gurba**. W 1975 r. kierunek ten został przeniesiony do Instytutu Historii UMCS. W latach 1977-2001 funkcję kierownika Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa sprawował **Prof. dr hab. Józef Szymański**.

W 2003 r., na podstawie Zarządzenia Nr 31/203 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Uniwersytetu, powołany został **samodzielny Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej**. Następnie w 2014 r., na podstawie Zarządzenia Nr 42/2014 Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z dnia 1 lipca 2014 r. w sprawie zmian w strukturze organizacyjnej Uniwersytetu, Instytut otrzymał nazwę **Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa**. Od 2003 roku stanowisko Dyrektora pełni **Prof. dr hab. Maria Juda**.

W ostatnich latach zmienił się profil badawczy pracowników Instytutu, polegający na położeniu większego akcentu na zjawiska związane z informatologią (nauką o informacji) i z **nowymi technologiami**. W tym kierunku poszły również zmiany w programach nauczania na kierunku *informacja naukowa i bibliotekoznawstwo*. Z tego obszaru wyrasta również drugi kierunek **Informacja w e-społeczeństwie**, który jest prowadzony w Instytucie od roku akademickiego 2012/2013. Studia te pozwalają studentom na zdobycie wiedzy ogólnej stanowiącej podstawę dla refleksji teoretycznej odnoszącej się do procesów zachodzących w społeczeństwie informacyjnym i gospodarce opartej na wiedzy, jak również wiedzy i umiejętności praktycznych dotyczących możliwości wykorzystania specjalistycznych technologii informacyjno – komunikacyjnych i narzędzi społecznościowych w trzech obszarach: nauce i edukacji, kulturze i mediach oraz administracji i gospodarce.

Absolwenci kierunku *informacja w e-społeczeństwie* legitymują się znajomością technik organizacji i tworzenia zasobów informacyjnych, wiedzą z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju systemu usług, a także obsługi technologii informacyjnych i komunikacyjnych. W szczególności uzyskują wiedzę dotyczącą wszelkiego typu źródeł informacji, umiejętności sprawnego wyszukiwania, selekcji i oceny jakości informacji, tworzenia źródeł i zasobów informacji, wdrażania narzędzi cyfrowych. Zdobywają wiedzę i umiejętności praktyczne w zakresie metod pracy z użytkownikiem informacji oraz odbiorcą usług sektora publicznego i prywatnego, ich organizacji i

promowania, rozwiązaniach prawnych dotyczących tych sfer. Posiadają ponadto wiedzę ogólną z zakresu socjologii, psychologii społecznej, komunikacji, nauki o kulturze i mediach, zarządzania i marketingu. Uzyskują też profesjonalną wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie jednego z trzech bloków przedmiotów specjalistycznych: informacja w administracji i gospodarce, informacja w kulturze i mediach, informacja w nauce i edukacji. Są przygotowani do pracy w jednostkach administracji publicznej i państwowej, biznesie, organizacjach społecznych, politycznych, fundacjach, stowarzyszeniach, mediach, instytucjach kulturalnych, placówkach naukowych i oświatowych oraz innych, zajmujących się planowaniem i realizowaniem polityki informacyjnej, zdobywaniem, przetwarzaniem i organizacją informacji elektronicznej.

W 2012 r. wprowadzono do wykazu dyscyplin naukowych, z których nadaje się stopnie naukowe, **informatologię** (obok bibliologii), co jeszcze bardziej podkreśliło potrzebę dalszego ukierunkowania badań na zjawiska związane z informatologią (nauką o informacji), przy jednoczesnym jednak uprawianiu bibliologii (nauki o książce), w którym to obszarze środowisko lubelskich badaczy ma już ugruntowaną markę nie tylko w kraju, ale i poza jego granicami. Zaowocowało to powołaniem w Instytucie nowego kierunku studiów - **Informatologii stosowanej** (studia I i II stopnia), skoncentrowanego na nowoczesnym kształceniu osób zawodowo zajmujących się wyszukiwaniem, gromadzeniem i udostępnianiem wszelkich informacji. Kierunek jest prowadzony od roku akademickiego 2014/2015.

Podczas studiów studenci uczestniczą w różnego rodzaju zajęciach, które mają na celu wskazanie im zakresu materiału poznawczego, metod pracy oraz metod badawczych w naukach historycznych oraz dotyczących informacji. W ostatecznym celu zmierzają one do przygotowania słuchacza, aby w sposób zadowalający mógł napisać pracę **magisterską (lub licencjacką)** i uzyskać dyplom ukończenia studiów.

W realizacji procesu dydaktycznego oprócz pracowników naukowych zatrudnionych w macierzystym Instytucie biorą udział **pracownicy innych Instytutów** z Wydziałów: Humanistycznego, Artystycznego, Pedagogiki i Psychologii, Ekonomii oraz Filozofii i Socjologii.

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa stwarza też szansę kształcenia i doskonalenia umiejętności zawodowych oraz rozwijania pasji naukowych na studiach podyplomowych. Realizacji tych celów służą **3-semesterne studia podyplomowe z informacji naukowej i bibliotekoznawstwa**. Studia przeznaczone są dla osób posiadających wyższe wykształcenie (w tym licencjat) i pragnących uzyskać kwalifikacje do pracy w różnego typu bibliotekach i ośrodkach informacji. Studia przeznaczone są także dla osób, które zamierzają podjąć zawód przyszłości - samodzielną pracę brokera informacji. Absolwenci studiów uzyskują kwalifikacje do pracy w bibliotekach różnego typu, m.in. publicznych i nowoczesnych mediatekach, naukowych oraz ośrodkach informacji. Osoby posiadające przygotowanie pedagogiczne uzyskują również kwalifikacje do pracy w bibliotekach szkolnych/mediatekach, szkolnych, centrach informacji i bibliotekach pedagogicznych. Na studiach podyplomowych prowadzonych w Instytucie efektem kształcenia istotnym na równi z nabyciem kompetencji zawodowych, jest wzmocnienie tożsamości lokalnej i kształtowanie postaw prospołecznych oraz uwrażliwienie na ochronę dziedzictwa narodowego. Absolwenci studiów chętnie angażują się w działalność społeczną o charakterze kulturalnym i edukacyjnym, aktywnie udzielają się w życiu społeczności lokalnych.

W roku akademickim 2013/14 w ofercie **studiów podyplomowych** realizowanych

przez Instytut pojawiły się trzy nowe propozycje: ***Nowe technologie dla kultury i administracji***, ***Nowe technologie w warsztacie nauczyciela***, ***Tworzenie kolekcji cyfrowych***. Są to dwusemestralne studia doskonalące.

Studia *Nowe technologie dla kultury i administracji* umożliwiają słuchaczom zdobycie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych związanych z wykorzystaniem nowych technologii w pracy instytucji kultury i administracji.

Nowe technologie w warsztacie nauczyciela to studia adresowane do nauczycieli różnych przedmiotów, którzy chcą nabyć bądź udoskonalić kompetencje związane ze stosowaniem nowych technologii, form i metod kształcenia oraz wykorzystywaniem sieciowych zasobów edukacyjnych (narzędzia interaktywne i mobilne, e-learning, internetowe i multimedialne zasoby edukacyjne, e-podręczniki, platformy zdalnego nauczania i in.). Umożliwiają one zdobycie wiedzy i umiejętności praktycznych w zakresie wdrażania i stosowania nowoczesnych technologii na różnych poziomach kształcenia.

Program studiów *Tworzenie kolekcji cyfrowych* stwarza szansę zdobycia wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych związanych z projektowaniem, tworzeniem i zarządzaniem kolekcjami cyfrowymi (biblioteki, archiwa, repozytoria, zbiory prywatne itp.).

Problematyka badawcza poszczególnych zakładów obejmuje zarówno dotychczas realizowane w zespole badania, jak również badania projektowane do realizacji w przyszłości, które przyczynią się w efekcie do rozwoju Instytutu. Na tematykę prac naukowo-badawczych Instytutu, realizowanych w ramach działalności statutowej, składają się między innymi: kultura piśmiennicza w Polsce doby średniowiecza, dawna książka drukowana w systemie komunikacji społecznej XV-XVIII w., książka w procesie alfabetyzacji społeczeństwa staropolskiego, obieg książki w środowiskach lokalnych XVI-XVIII w., historia, teoria i metodyka polskich bibliografii specjalnych (dziedzinowych, osobowych, regionalnych), rola i znaczenie bibliografii w kontekście naukowym, kulturowym i społecznym, praktyka bibliograficzna - sporządzanie bibliografii specjalnych (osobowych, zagadnieniowych, lokalnych), edytorstwo naukowe (historyczne i filologiczne), podstawy redagowania książki i innych form przekazu.

W kręgu zainteresowań pozostają również przekształcenia środowiska informacyjnego, zarządzanie informacją, organizacja i reprezentacja wiedzy, teoria i wykorzystanie języków informacyjno-wyszukiwawczych, w tym projektowanie tezaurusów i baz danych, zastosowania technologii komputerowych i teleinformatycznych, przemiany tradycyjnych form informacji (bibliografie, katalogi, nagrania dźwiękowe, dokumenty oglądowe, wydawnictwa informacyjne itd.) w zmieniającym się środowisku informacyjno-komunikacyjnym, przetwarzanie języka naturalnego, informacyjna obsługi nauki, teoria informacji.

Badania obejmują ponadto zagadnienia: mediateki i infocentra w systemie komunikacji społecznej, infocentrum we wspólnocie lokalnej; organizacja i zarządzanie informacją edukacyjną, medialne techniki sterowania świadomością, media lokalne i sublokalne, historia mediów w Polsce (XIX-XXw.), media w świadomości społecznej.

Istotne znaczenie mają badania odnoszące się do semiotyki przekazu informacji, lingwistycznego opisu informacji, zagadnień dotyczących języka kultury, mediów i reklamy, zagadnień komunikacji społecznej, książki i innych mediów w systemie komunikacji społecznej, społecznego obiegu książki i innych środków przekazu, edukacji i kultury czytelnicej, medialnej i informacyjnej, współczesnego rynku książki i mediów dla młodego odbiorcy, historii czytelnictwa, metodologii badań czytelnicych.

Ponadto prowadzone są badania w zakresie wpływu świadomości społecznej na powstawanie różnych koncepcji kultury, determinantów rozwoju kultury, zmian kulturowych w kontekście obowiązujących systemów wartości, relacji kultury współczesnej w odniesieniu do przeszłości, dziejów kultury od jej początków do czasów współczesnych, miejsca kultury polskiej w kontekście dziedzictwa ogólnoludzkiego, roli książki i bibliotek w

systemie kultury, kluczowych etapów rozwoju nauki w kontekście dziejów refleksji metanaukowej.

Pracownicy Instytutu czynnie włączają się w **realizację projektów ogólnopolskich** dotyczących promocji i modyfikacji kształcenia przyszłych kadr bibliotek i placówek informacyjnych. Jednym z nich był **projekt Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych realizowany przez** Polskie Towarzystwo Bibliologiczne Oddział Warszawski **dzięki grantowi otrzymanemu z** Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego. Zakładał on korektę kształcenia uniwersyteckiego pod kątem przyszłych pracowników gminnych bibliotek publicznych. W projekcie wzięły udział wszystkie ośrodki akademickie kształcące w zakresie informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. W Instytucie opracowano ofertę zarówno dla studiów I jak i II stopnia. Dla studiów I stopnia opracowano i wdrożono nowy przedmiot: *Małe biblioteki gminne – wprowadzenie do problematyki* oraz powiązaną z nim praktykę w małej bibliotece publicznej. Dla studentów studiów uzupełniających magisterskich opracowana została nowa specjalizacja: *Biblioteki publiczne w społeczeństwie wiedzy i informacji* oraz seminarium magisterskie – *Biblioteki publiczne w środowisku lokalnym*. Program specjalizacji przygotowany przez pracowników Instytutu został oceniony najwyżej ze wszystkich zgłoszonych do konkursu projektów.

Od początku istnienia Instytutu, postawiono na ożywienie współpracy jednostki zarówno na arenie krajowej, jak i międzynarodowej. W obszarze naukowym i dydaktycznym Instytut współpracuje z: Social Communication and Information Science Department Narodowego Uniwersytetu „Lwowska Politechnika” (Ukraina), Centrum for Pedagogisk Inspiration Malmo, Stockholm University, Institute of Slavic Languages and Literatures oraz Library and Information Science, Departament of Arts and Cultural Science, University Lund (Szwecja), Rosyjską Biblioteką Narodową w Sankt Petersburgu i Briańskim Państwowym Uniwersytetem (Rosja) oraz National Technical Library w Pradze (Czechy). Współpraca dotyczy wspólnych projektów badawczych, udziału w konferencjach, wymiany studenckiej oraz kwerend i konsultacji naukowych. Jej owocem są ponadto ogłaszane drukiem publikacje oraz wyjazdy studyjne i naukowe pracowników.

Współpraca z placówkami krajowymi obejmuje: organizowanie praktyk i wycieczek dla studentów, warsztaty i szkolenia prowadzone przez firmy oferujące systemy biblioteczne (m.in. Aleph Polska, MOL sp. z o.o, IBBC Group), wykłady i prelekcje dotyczące wykorzystania nowych technologii w procesach gromadzenia i udostępniania informacji (m.in. Thomson Reuters, Sokrates software). Projekty realizowane wspólnie z towarzystwami naukowymi, instytucjami kultury oraz przedsiębiorcami wzbogacają ofertę dydaktyczną Instytutu, dając studentom i pracownikom dodatkowe kompetencje.

Niezwykle istotna jest współpraca Instytutu realizowana w wymiarze regionalnym i lokalnym. Obejmuje ona wspólne przedsięwzięcia podejmowane ze środowiskiem bibliotekarskim Lublina i Lubelszczyzny. Przybierają one różne formy. Główne obszary działań to współpraca wydawnicza, organizowanie praktyk zawodowych dla studentów, udział pracowników bibliotek w procesach dydaktycznych, uczestnictwo w wykładach i prelekcjach, organizacja i udział w konferencjach, współpraca z kołami naukowymi działającymi przy Instytucie, wzajemne indywidualne doradztwo merytoryczne oraz informacja o inicjatywach, naukowych, kulturalnych i promocyjnych.

Ważną formą współpracy jest organizowanie **praktyk zawodowych**. Każdego roku działające w regionie biblioteki, placówki informacyjne, instytucje kultury, administracji, media, itp. umożliwiają studentom odbywanie praktyk, staży i wolontariatu.

Współpraca pomiędzy Instytutem a lubelskimi placówkami informacyjnymi znacznie ożywiła się od momentu powstania **studenckich kół naukowych**. Do ważniejszych inicjatyw zrzeszonych w nich studentów należy zaliczyć: utworzenie w ramach strony internetowej koła, serwisu informacyjnego o nowościach wydawniczych w filiach MBP, zbiórkę książek dla zniszczonej pożarem Biblioteki Szkoły Podstawowej w Żulinie, wspólnie organizowane wykłady dla studentów i pracowników, wolontariat, w którego ramach studenci dostarczają książki do domów osób chorych i niepełnosprawnych oraz wiele innych. Jak podkreślają władze partnerskich bibliotek, współpracę z kołami uważają za przykład efektywnego współdziałania instytucji działających na rzecz rozwoju i popularyzacji książki i czytelnictwa.

Do innych form współpracy zaliczyć można: udział przedstawicieli Instytutu Bibliotekoznawstwa w Radach Bibliotecznych, wzajemne konsultacje merytoryczne oraz przekazywanie przez pracowników Instytutu swoich publikacji do Biblioteki Cyfrowej UMCS.

Realizowany **proces dydaktyczny** oparty jest na metodach tradycyjnie przyjętych: wykłady, konwersatoria, seminaria, ćwiczenia, laboratoria. Wymienione formy dotyczą zarówno przedmiotów obowiązkowych, jak i fakultatywnych. W zależności od roku studiów charakter zajęć zmienia się, przyjmując formy bardziej zaawansowane (np. przedmioty specjalistyczne, wykłady monograficzne, seminaria magisterskie). Obok tradycyjnych metod kształcenia, w procesie dydaktycznym wykorzystywany jest **sprzęt audio-wizualny i komputerowy**

Od roku akademickiego 2005/06 oddano do użytku **nowy gmach Humanistyki**, w konsekwencji czego pracownicy Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa zajmują 16 pomieszczeń, w tym jedno z przeznaczeniem na sekretariat i 1 na gabinet dyrektora Instytutu. Każdy pracownik na swoim stanowisku pracy posiada zestaw komputerowy z drukarką oraz połączeniem do sieci LAN. Dla celów dydaktycznych Instytut dysponuje nowoczesnym sprzętem elektronicznym (projektory multimedialne, cyfrowe aparaty fotograficzne, kamery wideo, tablety, e-czytniki) oraz **nowocześnie wyposażonymi pracowniami komputerowymi**. W ramach grantów unijnych pozyskano środki, dzięki którym zasoby Instytutu wzbogaciły się o **specjalistyczny sprzęt digitalizacyjny** (skaner do zaawansowanej digitalizacji dokumentów zapewniający wysoką rozdzielczość i 20 skanerów do pracy indywidualnej) oraz profesjonalne oprogramowanie wykorzystywane do tworzenia zasobów cyfrowych.